

cerkveni časopis.

Lj. 2.

V Saboto 8. Maliga serpena

1848.

Kristijanstvo per Slovincih.

(Na daljej.)

3. Prihod novih slovenskih rodov — Kristijanstvo zelo zaterto.

Med temi mnogoterimi narodi se prikažejo zopet novi Slovenski rodovi ob Dravi, Savi in Terzaškim morji krog leta 551. Kakor se je namreč velik del nemških ljudstev v zahodne in južne kraje, v Francozko, Špansko in Italijansko odtegnil, so se v prazne prostore začeli Slovenski narodi pomikvati. Nekaj jih je šlo bolj proti večeru, kakor Čehi, Moravci in drugi; nekaj jih je prot poldnu sililo, kakor Bugari, Serbi, Horvatji, nar dalj proti južno-zahodni strani so bili zdjanji Slovinci (Winden) zagnani. Prišli so bili iz une plati Karpaških hribov do spodnje Donove, in Bugari so jih prisilili, si daljej čez to reko sedežev iskati. Do leta 567 so že obségli vso deželo ob Dravi in Savi, od Terzaškiga morja do Donove, celó v zdajnje Tirolsko in Bavarsko so šle njih sela. Imeli so več časa svoje svobodne vojvode; bili so hrabri vojšaki, de so se jih bližni sosedji bali. Mesta: Ljubljana, Gorica, Gradec, Celjovec so bile zaporedama zidane. Konec osmiga stoletja pa so nehali samosvojni biti. Cesar Karl Veliki jih je svoji oblasti podvergel, in od tod so zmirej pod nemškim gospostvom ostali. Večidel so bili razdeljeni med mnoge vojvode in kneze, dokler so časama, od leta 1236 do 1442, v posestvo Avstrijanskih vojvodov in nadvojvodov prišli.

Slovinci so prinesli spet staro malikvavsko véro seboj, kakoršno so njih predniki v ti deželi iméli, preden jim je luč s. evangelija posvetila. Spet so se vzdignili poderti tempeljni malikov, zlasti boginje Žive na Blejskim jezeru. Keršanska véra nasprot je bila zatirana, njéni oznanovavci so bili preganjani. Od leta 579 naprej se ne vé od nobénih škofov v deželi, le Óglejski in Istrijanski se še imenujejo, Emonska, Ptujška in druge škofijske cerkve so mogle tedej poderte biti.

V tem času od leta 553 do 698 so bili Istri-

janski škofji z Óglejskim velikim škofam v prepiru zavoljo nekterih krivovercov od Rimske cerkve ločeni. Takrat je škof Pavlin svoj sedež iz Ógleja v Grad per Terzaškim morji prestavil; in ko je čez več let v Gradu bil spet katolški škof izvoljen, so ločenci spet v Ógleji škofa postavili, de se je Óglejska škofija v dvé razdelila. Ko je bil spet mir z Rimsko cerkvijo storjen, je Papež Gregor II. to razdelitev škofije poterdil, in obéma škofama Graškimu in Óglejskimu imé patriarha dovolil.

4. Neverski Slovinci h keršanski véri spreobrnjeni.

Kmaló so neverski Slovinci od več strani oznanovavce s. evangelija dobili; sicer so bili ti od začéle preganjani, večkrat so mogli iz dežele bežati, dokler je k koncu moč vere Kristusove malikvavske temé pregnala. Za Slovence v gorejnih krajih unstran Drave so si posebno prizadéli Bavarski in Solnograški (Saleburški) misijonarji. Že Karast, sin koroškiga vojvoda Boruta, in za njim Kajtimar, Borutov vnuk, sta bila na Bavarskim keršena; z svojim zglédam in z mašniki iz Frizinge in zlasti iz Saleburga poklicanimi sta veliko svojih podložnih h keršanski véri perpeljala. — S. Rupert, prvi Saleburški škof v začétku osmiga stoletja, je Slovincem že znan, ker je že tudi zanje začel delati v Gospodovim nagradu. Posebno pa je bil s. Virgil, ki je leta 766 Saleburški škof postal, kteri je za spreobrnjenje Slovincov na Koroškim in Štajerskim veliko storil. On je poslal k njim oznanovavcov s. evangelija, med kterimi je bil nar imenitniši Modest, škof brez stanovitniga sedeža. On je tudi sam vso deželo prehodil, Kristusov nauk tem oznanoval, ki so v smertni senci sedéli, in cerkve nove zidal. — Kajtimarov sin Valjún je v svoji gorečnosti celó z mečem iskál malikvavske vraže do konca med Slovinci zatreti. Neverski Slovenski knezi na Gorenskim so pred njegovo silo opešali. Čertomir zadnji zmed njih, ki se je še zoperstavil, je bil v hudi bitvi per Bohinskim jezeru premagan; komej je sam smerti odšel, potém ko so vsi njegovi tovarši padli; tako čudno rešen je spoznal res-

nico, se je dal kerstiti in je potém sam šel pravo véro med nevernike pridigvat. — Lep evet nove vére na Koroškim se je kmalo pokazal nad s. Hemo, teneginjo, ki je umerla l. 1045.

V dolejnjih in notrejnjih stranah Slovenije pa so Óglejski patriarhi za spreobrnjenje Slovencev skerbéli, in misijonarji zlasti iz Italijanskiga so tukaj Kristusa oznanovali. Od tod je prišlo, de je Óglejskemu Patriarhu noter do poslednjih časov bil velik del Krajnskiga in spodnjiga Štajerskiga podveržen: še mu je bil kos dežele tudi v posvetnim več časa podložin. Kakor meja med Saleburško in Óglejsko škofijo, je bila Drava odločena. Slovec med Óglejskimi patriarhi tedajnjih časov je bil s. Pavlin, konec osmiga stoletja, ki je tudi več bukav pisal, in cesarju Karlu Velikemu dobro znan bil.

Italijanskim in Nemskim misijonarjem je bil vonder Slovencev jezik bolj neznan, in niso jih mogli lahko razuméli. Zató so si vošili učencikov dobiti, kateri bi njih besedo dobro znali. Trije Slovenski knezi, Rastislav in Svatopluk iz Moravskiga, in Kocel iz spodnjiga Štajerskiga so poslali krog leta 863 v Carigrad (Konstantinopol), in so od cesarja prosili mašnikov, ki bi slovenski jezik znali govoriti. Prišla sta tedej brata meniha, Konstantin ali Ciril in Metodi. Oná sta Moravce in Slovence sveto véro učila, jim s. pismo v domači jezik pretolačila, za pisanje primérjene čerke znašla; tudi sta božjo službo in vse svéte opravila z domačo besedo opravljati vadila. Veselilo je Slovence, slišati v znanih glasovih nebeške resnice in govoriti božjo hvalo v materinskem jezika. Metodi je bil potém škof za Moravsko in Panonsko posvečen: in takó je bil en del Slovenije, prot izhodu ta namreč, pod njegovo duhovno oblastjo. Tode z smertjo Metodijevo je njegovo delo ravno v teh krajih kmalo iz spomina prišlo, in Saleburški in Óglejski škofji so bili zopet vsim Slovincam pastirji.

5. Nove škofije med Slovenci postarljene, klostri zidani.

Saleburški veliki škofji so kmalo previdili, de je k duhovnemu pridu keršanskih Slovencev več škofij v sredi dežele potreba. V letu 1070 je tedej s. Gebhard v Kerškim mestu na Koroškim stanoviti škofov sedež postavil: posestvo, ki ga je s. Hema nunskemu klostru tankej zapustila, je bilo v škofove prihodke odločeno. Poznéji je bila še Lavantinska škofija v Šent-Andreži na Koroškim, in Zekovska na Štajerskim utemeljena. Ker so se Saleburški škofji v tedajnjih nepokojnih časih apostolskemu stólu v Rimu zmirej zvesté skazali, so zato posebno pravico dobili, de škofe za te tri škofijske sedeže sami izvolijo in tudi poterdijo. — Na drugi strani je bil sicer leta 1450 patriarhalski sedež iz Grada v Terzaškim primorji tje v Benedke prene-

sén; nasprot je pa Cesar Friderik III. novo škofijo v Ljubljanskim mestu vstanovil leta 1461, ter v njene prihodke med drugim Goričansko grajsino na Gorénskim in kloster s. Benedikta v Gornjimgradu na Štajerskim odločil. Zigismund, zlahtni Lamberg je bil prvi Ljubljanski škof. Njegovi duhovni oblasti je Papež Pij II. več far na Kranjskim, Koroškim in Štajerskim podvergel: tudi ga je zgol samosvojniga, nobenimu velikimu škofu podložniga storil. Veliko far na Krajnskim, Koroškim in Štajerskim je pa še Óglejskemu Patriarhu ostalo. — V tistih nemirnih dneih so se tudi Óglejski patriarhi dobro potegvali za pravice katolske cerkve. S. Bertrand je zato po rókah hudobnežev tudi življenje zgubil v letu 1350.

Razun teh novih škofijskih sedežev so pa tudi samostani ali klostri za uterjenje keršanske vére med Slovenci veliko pripomogli. V kerškim mestu na Koroškim je še s. Hema moški in ženski kloster zidala in bogato obdarila. V letu 1140 so bili v zgornjim gradu mnihi s. Benedikta vpeljani: pred še pa, leta 1091 v Šent-Pavlu na Koroškim. Posebno dalje je segla oblast Zatiškiga klostra Bernardinarjev na Dolenskim, ki se je začel leta 1235, kateri je veliko far oskerbéli imél.

(Konec naslédje.)

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

II. Špansko ali Španijolsko kraljestvo.

To kraljestvo ima do 16 milijonov ljudi, kateri so vsi katolčani. Kraljeva hiša mora katolske vére biti, družih vér tam ne terpé. Judov je prav malo; in le po velikih mestih Cadix, Barcelona in Madrid je kake sto protestantov, sosebno Anglezov. — Na Španskim je 8 velikih škofij (v mestih Toledo, Burgos, St. Jago di Compostella, Sevilla, Granada, Taragona, Valencia in Zaragossa) in 49 škofij.

V letu 711 so bili muhamedanski Saraceni ali Mavri iz Afrike v hudim boji per mestu Xeres de la frontera katolčane premagali in vsa Španija je padla v oblast nevernikov. Neizrečeno veliko so terpeli kristjani pod njih jarmam, veliko jih je bilo zavoljo vére martranih. Le v Asturskih hribih per morji je bilo še nekaj svetá ostalo, kamor Muhamedanci niso mogli priti, in ravno is Asturje vun je rastel uni za keršansko véro in prostost vneti rod, ki je v vednih bojih sčasama vso Španijo od Muhamedancev rešil. Kralj Ferdinand V. je pregnal zadnje nevernike iz Španskiga, ker je premagal njih Sultana Mohameda el Cagal, ki je mogel z vsim svojim čez morje v Afriko bežati (1492). Zato je Ferdinand V. dobil imé: „Katolski“, kteriga španski kralji še današnji dan imajo. — Viditi pa

kakó so bili Kristjani od Muhamedancev zavoljo vére dozdej stiskani, zraven pa tudi od Judov na premoženji neusmiljeno odirani in goljfani, — je Ferdinand V. tudi vse Jude iz Španskiga pregnal, in pred temi imajo Španci še današnji dan toliko grozo, de tisti, ki koga z imenom Jud zmerja, ondi v hudo kazen pade. — V tih letih, v katerih so se kristjani z Muhamedanci bojevali (711—1492), so cvetli na Španskim slavni svetniki Vincenc Fereri in Dominik.

Ferdinanda V. naslednik je bil v letu 1516 Karl I. iz avstrianske hiše, kateri je kakor Karl V. tudi rimsko-nemški cesar, zraven pa tudi oblastnik vsiga Nizkozemlja bil. Njemu so bili serčni vojsaki Kortec in Picaro v majhno pred najdeni Ameriki bogate države Mejico in Perú pridobili, tako de je on posedel toliko svetá, de v njegovih državah ni nikoli solnce v zatón šlo. Pa kakor modri Salomon vidi Karl, de je vse pozemeljsko minljivo, prepusti torej vse svoje države svojimu sinu Filipu II. in gré v letu 1556 v samostan sv. Justa, kjer se pokorí ink smerti perpravlja, ki ga je v letu 1558 iz tega svetá vzela. V tim času zo živeli na Španskim sv. Ignaci Lojala, sv. Francisk Ksaver, sv. Terezija in veliko drugih pobožnih ljudi. Ni je kmalo dežele, kjer bi bila katolíška véra takó lepó cvetla, kakor na Španskim; v osemnajstim stoletji pa je imela in v devetnajstim še ima veliko vzrokov žalovati.

Zaumeni nevére, ki so se pod mogočnimi ministri Aranda in Godoy 1766—1809 iz Francoziga jeli na Špansko zasévati, razpertje kralja Ferdinanda VII. s svojim bratom Karlom in od tod izhajoča huda vojska od leta 1833—1839 med Ferdinandovo vdovo Marijo Kristino in njenim svakom Karlom je kat. cerkvi na Španskim silno veliko hudiga perneslo. — Kristina zmaga, in ne zadosti, de so nje ministri Mendicabal, Alonso i. t. d. vse samostane ali kloštre, katerih je bilo 1792 za me-nihe in 867 za nune, razdjali in njih premoženje pod nič poprodali, zraven pa sami silno obogateli, — oni so tudi vse premoženje in vse dohodke, ki so jih cerkve in duhovšina imele, za državno denarnico v last vzeli, jih več del kakor tudi veliko zvonov poprodali in stroške za cerkve in za duhovšino is državne denarnice plačevati obljubili. Tode obljube so slabo spolnovali; cerkve in duhovni so bili zlo zapušeni. Dosti farnih cerkev se že hoče podreti, ker jih ni s čim popravljati, in dušni pastirji že morajo zavoljo pomankanja živeža semtertje svoje čede popušati! Desetina in drugi dohodki, ki jih je poprej cerkev za se in za duhovšino pobirala, se stekajo zdaj v državno denarnico; — podlodžnikom ni butara nič polajšana, cerkev pa je revna sirota postala. —

Od tod se je izviral mili glas ranjciga Papeža Gregorja XVI. čez nadloge španske cerkve z naročenjem, de bi vsi verni za nje polajsanje Boga prosili. (22. Svečana 1842.)

Gibraltar, mesto na nar spodnišim koncu Evrope, na Španskim, je od léta 1704 v oblasti Anglezov; ondotnih 16.000 katolčanov vlada en apostolski vikár, zdaj častivredni gospod škof Henrik Hughes. Verh tiga je tukaj veliko protestantov in zlasti Judov, kateri se zavolj tolikanj priložne kontrabandije na Špansko zmirej bolj narašajo.

III. Portugal.

To kraljestvo šteje do 3 milijone in 700.000 ljudi katolíške vére, samo v mestih Lizabon in Oporto je kacih 400, večdel angležkih protestantov. Tudi portugalska cerkev je mogla veliko hudiga prestati, in sedajnja kraljica Marija da Gloria še ni mogla vsih ran zaceliti, ki jih je bil njeni ranjki oče Pedro cerkvi storil. — Pred temi prekucijami ste bile v Portugalu 2 veliki škofi, v Lizabonu in v Bragi, in 14 družih škofij. Lizabonski veliki škof ima kakor benečanski tudi imé patriarh. —

Andora, majhna, samolastna država (republika) v pirenejskih gorah, pod varstvom Francozov in Urgelskiga škofa, ima 15.000 ljudi, samo katolíške vére.

IV. Francozko.

Francozko, od Svečana 1848 sem republika, ima do 33 milijonov in 64.000 katolčanov, 1 milijon Kalvineov, čez 300.000 Luteranov (zlasti v Elzasu) in 60.000 Judov. — Velikih škofij je tukaj 14 (v mestih: Pariz, Sens, Rouen, Rheims, Cambay, Tours, Toulouse, Bordeaux, Auch, Alby, Aix, Avignon, Besançon, Lyon) in družih škofij 65, šest in šestdeseta je v Korziki.

Ta velika in tako lepo sostavljena država je imela do letas kralje, kateri so imeli prelepo imé: „Nar bolj kersanski“ (reges christianissimi.) — Ali strašne prekucije od léta 1789—1815, in nekoliko tudi 1830 so katolíski cerkvi na Francozkim silno veliko škodo storile; — cerkveno premoženje, nek-daj tako obilno, je proč; vsa duhovšina vleče svoje plačilo iz državne denarnice, pa tako pičlo, de ima en igravec v gledališi toliko kakor 7 velikih škofov, in ena igravka toliko kakor 4 škofje na léto. Katolíski fajmoštri so slabši plačevani kakor protestanski pastirji in judovski rabinarji, ktere tudi državna denarnica živi. — Veliko ljudi, sosebn v Parizu in proti nemški meji, koder so bolj fabrike naseljene, živé kakor brez vse vére, zato se pa tudi hudobije in razujzdanosti zlo množijo. Malo zda tam perzadevanje še tako gorečih dušnih pastirjev; bukve, listi, polni zaničvanja vére in perporačanja vsakršne nerodnosti in nesramnosti, ki

se, zavoljo prostosti natisa, tam že zdavnej delajo in beró, — igre v gledališih (teatrah), nad katerih ostudnostjo se mora vsako čisto serec zavzeti; in učenci v visokih in nizkih šolah, ktere se ne znajdejo pod cerkveno temú pod državno oblastjo, — ti so tam nar bolj krivi toliciga spačenja. Nar več vére imajo ljudje na Francozkim današnji dan še proti poldnevni in večerni strani in v Elzasu, kjer pa nemško govore. Vonder se pa na Francozkim tudi ne manka slave vrednih ljudi, kateri so svoji cerkvi iz sereca vdani. Tam, v mestu Lyon, je nar véci družba vernih za spreobrnjenje nevernikov. Sedanji škofje: Bonald v Lyonu, Affre v Parizu, Prilly v Salonu (Chalons), Villecourt v Rošeli (Rochelle), ja tudi en grof Montalembert, general Fabvier i. t. d. nas opominjo z gorečnostjo, s katero se za kat. véro poganjajo, na sv. Očake prvih časov keršanstva. Na Francozkim živé današnji dan pridigarji: Lacordaire, Ravignan i. t. d., katerih zgovornost in ljubezin do kat. vére je sv. Janezu Križostomu podobna, in kateri na tavžente poslušavcov iz vsih stanov v cerkvah imájo.

(Dalje naslédije.)

Razglas

Papeža Pija IX.

I. Veliciga travna 1848.

„Ko Nas je Bog, desiravno nevredne, po skrivnostnim sklepu Svoje previdnosti na mesto toliko s svetostjo, učentostjo, modrostjo in družimi krepostmi slovečih Papežev poklical, smo imenitnost, težko butaro in težavnosti visoke službe, katero nam je izročil bil, hipoma spoznali. Zatorej smo trepetaje in s potertim scream — očitno povémo — svoje dušne oči k njemu povzdignili in ga milo prosili. Nam s posebno obilnostjo vsakoršniga razsvetljenja in gnade na strani stati. Niso Nam neznane bile okolišine na vse strani težavne, v katerih smo se znajdili, in v resnici čudež božji je bil, de perve mesec Svojiga visokiga Pastirstva, ko smo mislili na toliko zadreg, ki so se perbliževale, nismo obupali. Skerbi Našiga dozdevanja zadušiti vse dokaze ljubezni niso mogle, ki so izhajale iz sere ljudstva, od kteriga smo za terdno misliti sméli, de je svojimu očetu in knezu vdano, in na kteriga smo, z novo ljubeznijo užgani, pomoč božjo po prošnjah njegove presvete Mätere, svetih aposteljnov, varhov Rima, in vsih družih svetih nebešcanov sklicati si perzadevali. In potem smo se z nekterimi, véasi tudi z vsemi Svojimi Kardinali posvetovali, in takó polagama vse to za blagostanje deržave storili, kar se je dosihmal zgodilo. In prejéto je bilo z radovanjem in z veseljem, kakor ga celi svet pozná, kar je tudi Našimu serecu preobilno plačilo perneslo. Med tem se pa velike pri-

godbe, ne le po Laškim, ampak po celi Evropi pričnejo, ki so glavé vnéle in misel zbudile, laške rodove v edinejši in terdnejši narod združiti, kateri bi se tudi z nar močnejšimi narodi skušati mogel.

V tem čutilu se je nekej ljudi na Laškim vzdignilo, ki so goréce želje imeli se izprostiti. Ljudstva so derle k oróžju, in še si vojaki z mečem v roki nasproti stojé. Nekteri zmed Naših podložnikov se kar zderžati niso mogli in iz lastniga nagiba so se zbrali v vojskno trumo. Ko so bili enkrat vrédjeni in z vojvodi prevideni, smo jim na mejah svoje deržave ostati ukazali. Ta ukaz se popolnoma sklema z odgovoram, ki smo ga poslancam ptujih narodov, in tudi z serénimi opomini, ki smo jih Svojim vojakam dali, kateri so se nam pred svojim odhodam pokazati želéli. Stehernimu zmed vas so znane besede zadnjiga Našiga nagovora, v kterim smo rekli, de je Naši volji nasproti, vojsko napovedovati, v kterim smo pa tudi spoznali, de nam ni mogoče ognjenosti tistih Naših podložnikov ukrotiti, ktere kakor druge Lahe duh národnosti vnema. Oznaniti vam pa tukej tudi hočemo, de v teh okolišinah nikdar nismo pozabili, kakor oče in poglavár za vas skerbeti, ampak smo naj kerpkejši perpomočke v podporo tistih omislili, ki so se, brez de bi bili Mi hotli, v vojskno nevarnost podali. Mi smo zopetno in očitno vsaktero vzdigovanje z gnusenjem grajali, od kteriga se je bati, de bi presilno postati utegnili, katero clo oseb véé ne spoštuje in vse pravice z nogami taptá, katero tudi (o veliki Bog! groza nas prime, ko to izgovorimo), katero tudi ceste poglavitniga mesta celiga keršanstva s kervjó častitih oseb oskruniti želí, de bi se razujzdane strasti ljudi, ki glasú pameti ne poslušajo, utolažile. Je li to povračilo, ki ga ima Papež za toliko ljubezin, ki jo je Svojimu ljudstvu skazal, perčakovati? Ljudstvo moje! kaj sim ti storil? Ne vidijo li ti nesrečni, ée že ravno strašne pregrehe, s kterimi se omadežjejo, ée ravno pohujsanje zamolčimo, ki ga celimu svetu napravljajo, de svoje dela strašno oskrunijo, ker na Rim, na deržavo in na vso Italijo neizmerno silo nadlog sklicujejo? Ali bo v teh in enacih pergodbah (kakoršnih Nas Bog vari) duhovna oblast, ki Nam jo je Bog podelil, zastonj v Naših rokah počivala? Vsim naj bo rečeno za zdej in vselej, de živo čutimo visokost Svoje službe in moč Svoje oblasti!

O Gospod! otmi Rim, Tvoj Rim, iz tolicih stisk! Razsvetli njih, ki glasú Tvojiga namestnika poslušati nočejo, boljši misli jim vdihni, de bi dolžnosti dobrih kristjanov spolnovali in v pokoršini do svojiga vladarja bolj veselo svoje dni preživeli.

Dano v Rimu per sv. Marii Veliki I. dan Velikiga travna 1848, v drugim letu Našiga visiga Pastirstva.

Pij IX., Papež.

Ta razglas našiga svetiga očeta Papeža Pija

IX. nam pokaže v prav ljubeznjivi svetlobi velikost Njih duhá, terdnost Njih vére in zaupanja v božjo previdnost. Nikakor se ne operajo le na človeško umnost in prevdarnost, temuč k Bogu je obrnjen Njih pogled, in od njega pričakujejo moč, ki polnosti svoje gnade nobenimu ne odreče, kteriga je po neprevidenih sklepih svoje neskončne modrosti za velike dela v svojim kraljestvu na zemlji izvolil. Odprè nam tudi ta razglas vso globočino Njih blaziga sereč: brezno ljubezni je to sereč, ki vse ljudi z očetovsko skerbjo objame, posebno pa z nezirekljivim hrepenjenjem podložnike Papeževiga posestva osrečiti želi. Njih duša se v žalosti topi, ako vidijo, de z vsim perzadevanjem vojskuiga ognja zadušiti, in krivičniga vzdigovanja zatreti ne morejo. V vednim zatajevanji samiga sebe na lahkost življenja in lastni počitnik pozabijo, ter vse svoje blage vošila v prid svoje deržave in celiga kersanstva obrnjene imajo. Zraven tega pa tudi globoko čutijo imenitnost Svoje službe in velikost od Bogá podeljene oblasti, in v tem čutilu tiste, ki terdovratno Njih opominám nasprotjejo, z vso ojštrostjo cerkvenih kazin udariti Zugajo.

Kakó de je posebno tudi vojskovanje Lahov zoper Avstrijsko cesarstvo serčnimu nagnjenju s. očeta Pija nasproti, spoznajo svetli Avstrijski Nadvajvoda Janez v nakliuču, s kterim se na Tirolske duhovne obrnejo, de bi z močjo svoje besede hrabre Tirolce spodbadali, de bi leti poprijeli orožje in serčno se v boj zoper nezveste in sovražne Lahe podali. Potem ko razvidno težavnost zdajnjih časov in potrebnost duhovniške pomoči pokažejo, od s. očeta papeža Pija IX. takole govore.

Nadvajvoda Janez od Papeža Pija IX.

„Podučenje in spodbujenje ljudstva od visoko častitih duhovnov je zavoljo neke okolisine, tačas potrebnisi kakor kdaj. Časopisi in razposlanci si perzadevajo razglasiti, kakor de bi sveti oče Papež vojsko z Avstrijskim cesarjem poterdili, in de je torej vojska z Lahí tudi vojska s svetim očetam. Kdo pa že ob prvi besedi ne začuti, iz kterih ust takošno govorjenje pride? Kdo ne razvidi prekanjenosti, s ktero se Lahí za papeža skrivajo, od ene plati ljudstvo nadražiti, od druge plati pa otožno storiti? Visoko častita duhovšina naj tedaj ljudstvo pred vsim posebno na to zvijačo opomni, ter mu razloži, kar bi napak umeti utegnulo. Naj ga podučí, de so sveti Oče dvojni poglavar, namreč poglavar katolske cerkve in poglavar posvetne cerkvene deržave. Kot poglavar posvetne cerkvene deržave se zamorejo sveti Oče, kakor vsakteri drugi poglavar, v vojsko zaplesti, kar pa njih visoke vrednosti ko poglavarja cerkve nikakor ne zadéva. Av-

strijsko cesarstvo pa ni ne v tej ne v drugi zadevi svetimu Očetu k razporu, se mènaj pa k vojski priložnosti dálo.

Katolsko Avstrijsko cesarstvo ni nikoli cislanja in spoštovanja do svetiga Očeta, ko cerkveniga poglavarja le en miglej v nemar pustilo: perva cesarjeva perzadeva je bila z Rimam v duhovskih in deželskih rečeh lepó perjaznost ohraniti; kdo je ob času Gregorja XVI. sveti Sedež obvaroval, ko ga je punt potresel? Ali ni bila Avstrija? Kakó zanesljivo in spoštljivo se je Avstrijski cesar do sedajnega svetiga Očeta obnašal v razporu zavoljo Ferare, ko je vender Avstrija, kar je vsimu svetu znano, v svoji popolni pravici bila. — Visoko častita duhovšina naj še dalje ljudstvo podučí, v kakošnim stanu se sveti Oče znajdejo, kteri stan res ni dosti od vjetosti razločen. Sveti Oče so od nekterih, kteri so se v Rimu oblasti polastili, s silo seboj vlečeni; veliko reči ne morejo ubraniti, in morajo, de veči nesrečo od svojih podložnikov odvernejo, marsikaj perпустiti, kar gotovo v Njih mislih ni. Priča tega je bil uni hrup pred stanovanjem Avstrijskiga poslanca, kjer so naše cesarsko znamenje doli potegnili, raztergali in zaničevali. Ali se je ta porednost, ki je zoper vso pravico narodov s pervoljenjem svetiga Očeta zgodila? Ali je bi žal, ki so ga pričó našiga poslanca pokazali, gela linjavšina? Kdo bo kaj taciga od svetiga Očeta verjel? Ali se ne kaže iz vsih tih okolišin prav očitno, de se veliko taciga zgodi, veliko pa od njih persili, kar niso v stani odverniti, nad čimur pa njih sereč kervovi?—

Dober pastir.

V Parizu je bil te dni strašin punt vstal. Delavci, ki niso dosti dela imeli, zravín pa še od podpihovavecov šuntani, se čes premožne vzdignejo, in tirjajo, de naj se vse imetje po enacih merah med revne in bogate razdeli, de bi se tako, kar imajo ubogi premalo, bogati pa preveč, zravnalo. Ker pa tacih krivic gosposka ne more in tudi ne sme dopustiti, se je za varstvo in brambo premoženja dobro potegnula, in tako so se hudi, hudi boji vneli, ki so več dni terpeli, in silo ljudi umorili.

26. Roznicveta zvečer, tako nam novice pripovedujejo, ko grozno klanje še zmirej ni bilo končano, so se viksi Parizki škof Affre, de bi razkačene bojevavce umirili, z dvema duhovnama na borise podali. Po poti do tje so bili povsod z neskončnim veseljem prejeti, povsod jih je množica osipala, vse je za njimi derlo, ter se čudilo nad blagodusnostjo častitiga pastirja, ki se zavoljo miru in sprave ni nevarnosti boja bal. Mestnjani in vojaki, možje in žene, vsi so pred njimi na

kolena padali in za blagoslov prosili. Nekteri so jih tudi opomnovali na nevarnost, in jih nagajali, da bi se ne podajali med orožje in strél serditih bojevavcov. Pa vredni mašnik odgovoré: „Moja dolžnost je, življenje za spravo darovati.“ In večkrat so jih slišali besede ponavljati: „Dober pastir da življenje za svoje ovčice.“ Ko na boriše pridejo, so vojaskiga vojvoda prosili, da bi strél zanemalo ustavil, kjer bi radi poskusili, ako bi mogoče bilo, boj z lepo besedo utolaziti. Vojvoda jim z veseljem prosnjo spolni, in od obeh strani strel skorej na enkrat ngra. Delavci, radevedni, zakaj vojaki ne strelajo, se iz za svojih ograj prikazejo. Zdaj se jim približajo castiti mašnik. Vojaki pa, kjer so se za njih življenje bali, se družijo krog njih, desiravno so jih škof zadej ostati prosili. Tako so si delavci in vojaki clo blizo prišli, in škof so ravno hotli k spravi opominjati, kar po nesreči neka puša poci. Takrat pa od vsih strani vpitje zadoni: izdaja, izdaja! Urno se vsak k svojim podá, in boj in strel se hušje ko pred vname. Škof so zdaj v sredi med obojnim strelam bili, in krogla za kroglo so memo njih zvizgale. In mislite, da jih je to plasilo, in so strahljivo bežali? Nikakor ne. Serčno so na ograjo, za katero so bili delavci, s spremljevalcema stopili, in bi bili jezo, tudi med gromam pušik, radi pogasili. Od obeh strani srednika vidijo — kateri glas bi živejši ganiti mogel, ko ta prikazia pegumniga pastirja, ki življenje za svoje preslepljene ovčice da? Slava njemu, slava pa tudi véri, ki ga je k tacimu djanje nadusila. Zdaj škof z ograje, kjer jim je smert prizanesla, stopijo. Pa komaj so na tleh, ko jih krogla v ledovje zadene, ki je od strane iz nekiga okna priletela.

In glej! v trenutji se vse spremeni. Komaj jih delavci pasti vidijo, že od vsih strani vkup spejo, jih vzdignejo in skerbno v bližno hišo nesó, pred katero močno strazo postavijo. Ko se je razglasilo, da so ranjeni, vse resnična žalost spreleti, boj preneha, in se odsihmal ne začne več. Škofa pa mirnost in pokojnost, katero so v sredi svinečeniga dezja pokazali, tudi zdaj ni zapustila.

Prasali so krog stoječe, kaj mislijo o njih rani. Ko so nekteri z glavami majali, rekoč, da je njih življenje v nevarnosti, so djali: „Hvala Bogu, da mu je žertva, katero sim mu za zveličanje svojiga zapeljaniga ljudstva daroval, dopadljiva bila. O de bi moja smert grehe zbrisala, kar sim jih škof storil!“ Potem so se izpovedali, ter so v sveto olje djani bili; zravin so pa, desiravno strašne bolečine terpeči, vendar smirej pri sebi bili, ter veliko poterpežljivost, kakor tudi veselje nad tem, da so priložnost imeli, dolžnosti svoje izpolniti, skazovali.

Drugi dan zjutraj so jih bili prenesli v skofovi

palač. Koder jih je pot peljala, so bile česte z klečecimi napolnjene, in sto in sto jih je spremljevalo, ki so iz prave ljubezni, iz zgolj spoštovanja za njimi derli. Bolečine, ki jih terpe, so grozne. Krogla jim še tiči v rani, sdravniki imajo prav malo upanja.

Novice 27. Rožnieteta nam pa že pripovedujejo, da so veliki škof o poli štirih umerli. Njih smert je draga Bogú, draga pa tudi Parizu in francozki deželi. Kri nedolžne žertve milost in spravo in mir z neba kliče, od Parizanov pa serd in čert pozabiti, ter si v bratovski zlogi roké podati tirja.

Boljši je dati ko vzeti.

Neki mladené visokiga stanu in bogatih staršev gré nekiga dne s svojim učnikom sprehajati se proti blišnjemu logu. Per poti na ozarah njive, katero je ubožin mož na spodnjim koncu obdeloval, zagledata en par umazanih čevljev. Mladené reče svojemu učniku: Uni mož bo zdaj zdaj svoje delo na njivi dokončal, in bo prišel svojih čevljev iskat. Veste kaj? skriva mu jih v uno germovje, hova le vidila, kaj bo počel, ko čevljev ne bo. Učenik mu odgovori: Dragi moj, téga nikar! mož bo žalostin, če čevljev ne najde. Nihee pa se ne sme razveseljevati nad svojiga bližniga žalostjo. Glej, ti si premožin in si v stani revnimu možu namesti žalosti veliko več perserčno veselje napraviti. Položi v vsaki čevlji en toler, in potem se hova v uno germovje skrila, ter počakala, kaj bo počel, ko bo čevlje obuval. Mladené stori po svetu svojiga pobožniga učnika. Ko mož svoje delo dokonča, urno po njivi perteče do kraja, kjer je bil svoje čevlje popustil. Ko eniga obuje, ga precej iz noge zmuzne, kjer ga je nekaj tísalo. Se skloni, v čevlji pogléda, ter toler najde. Grozno se zavzame, ostermi in polu začudenja ogleduje toler, ga okrog oberne in spet ogleduje. Potém se krog in krog ozira, pa ni živeca zaglédal. Zdaj toler spravi in drugi čevlji obuje. Pa kakó njegovo začudenje večí perhaja, ki v njem spet toler najde. Čutilo ga premága, pade na kolena in pravi: O Gospod! resnično je, da svojih ne zapustiš, ki v té zaupajo. Ti veš, da moja žena doma bolna leži, da moji otroci kruha nimajo, in da jez nisim vedil, kam bi se bil djal, kjé pomoči iskal. Ti si mi, Oče nebeški po nekim dobrim človeku ta denar poslal, da mi je pomagano. O blagoslovi ga, ki mi ga je poslala tvoja dobrotá. Mladené, ki je to vidil in slišal, je bil ves presunjen, solzé so mu v oči perigrále in kar besedice ni mogel spregovoriti. Zdaj mu učenik pravi: Pomisli, če nisi zdej bolj vesel, kakor pa ko bi mu bil napast storil, ter čevlje mu skril? Ah častitljiv moj učenik! odgovori mladené: Vi ste mi nauk dali, ki ga nikdar pozabil ne bom. Zdaj spoznam resnico lepih besedi: „Boljši je dati kot vzeti.“

Strašna smert nar hujših preganjavcov vére Kristusove.

Silno veliko zopernikov je imela keršanska véra v prvih stoletjih. Od vsih strani so skupej vreli, kristjane preganjali in grozovitno morili in tako vir vse blagosti zadušiti si perzadevali. Tode kaj so sklepi človekovi proti božji volji? — Vse je prah, ki ga veter ob kratkim razpiha, kar ne žene svojih korenin v večne resnice; vse se zdrobi, če je še na tako terdni skali sozidano, ako po božji previdnosti ni ustanovljeno. Med zoperniki keršanstva so rimski cesarji, če jih nekej izvzamemo nar hujši bili, ki so drugim v hudobii pot kazali. Tode božja pravica, ki nikoli ne spi, jih je hitro dosegla, in prejeli so zasluženo plačilo svojih pregréh. — Preglejmo število cesarjev, nar hujših preganjavcov keršanske vére, kako nesrečno smert so storili. Nero, ki je s strašno brezdušnostjo kristjane preganjati ukazal, je obupal in se sam usmertil. Domacijan je bil na povelje svoje žene umorjen. Valerijana je Perziški kralj Zaporez v vojski v pest dobil in v sužnost peljal, in ga tam za klopico rabil. Od notrajnjiga červa jeze, od skerbi in hudobij raztert čez nekaj časa svojo černo dušo izdihnne. De bi ga še bolj obnečastili, mertviga kožo ločijo od trupla, jo napolnijo z slamo in to grozovitno podobo kot nar svitlejši znamenje zmage v svojim tempelju na zidovje obesijo. Avrelijan je bil od svojih puntarskih vojakov umorjen, kader je ravno kristjane mučiti in preganjati napovedal. Dioklecijana se na zadnje otožnost prime, veselo življenje se mu merzi, ko mu vest noč in dan miru in pokoja ne da. Primoran od svojiga zeta Galerija v Dalmacijo zbeži. Tiho in skrito, v narvečih notranjih britkostih tam živi. Le malokdaj zvé, kako nemarno z njegovim podobami delajo, kako jih drobijo in vse kar količekj njega spomin nadomesti, pokončati želé. Še ženo so iz dezele izpodili. To zvediti mu je popolnoma sereč vtopilo. Osemdeset let star v Špalati nesrečno življenje končá. Maksiminijan, nar hujši preganjave, se sam obesi. Galerij je neznan in hude rane dobil; živiga červi snedó. Maksimin obljudi Jupitru, ajdovskimu Bogovu, kristjane oestro stiskati in mučiti, če mu bo v pomoč zoper sovražnike. Ali lesen bog ga ni uslišal, tepen in přemagan je bil od svojih nasprotnikov. Od jeze in masevanja nad popi nori, si zavdá in v vodi Marenci vtóni.

Skrivna skopost.

V egiptovskih pušavah umerje neki dan stari pušavnik. Zlo se je v življenji trudil in molil, rad delal pa le malo vbogajme dajal. Glava je bila bela ko sneg, obraz ves skerčen, in život je ves zé

v eno stran visel; umerje. — Že se pripravljajo sosedje, njegovo mertvo truplo v krilo zemlje zagerniti, kar dobé pod maham, na katerim je pušavnik ležal, veliko denarja zakopaniga. Veseli nad najdenim zakladam se zberó skupej, prevdarjajo tje in sém, kakó de bi se dal denár obrniti, de bi iz njega več dobička in koristi vlekli. Eni ga revežem dati velevajo, eni ga za cerkvene stroške porabiti želé, drugi pa svetjejo, de bi se tisti plačali, ki evangelske bukve prepisujejo. Ali k temu pravita sv. Očaka Makari in Pambo po skrivnim presojenji: Veržite zakopani denár k njemu v černo gomilo, zasujte obá skupej, ter recite: Dobro se imej, pušavnik, z denarjem, ki si ga po krivici pridobil, v večno pogubo naj ti bo (apost. dj. 8.) Drugi pušavniki, to viditi, se prestrašijo in na terdnim sklenejo, več se skoposti na skrivnim ne vdati, revnim po svoji zmožnosti deliti, si ne odreci vsakdajnjiga kruha, in po postavah vselej živeti, bavši se božje jeze in pravice, ki zmiram čuje nad pregreho in tudi skritiga grešnika dobiti zná.

Božic.

Pazljivost per molitvi.

Govoriš z Bogam, bodi pazljiv, hores uslišan biti, pomisli, kaj de govoriš.

S. Efrem.

Bogu veliko nadlego delaš, ko prosis, de bi bil uslišan, ko se se sam sebe ne zastopis.

S. Bernard.

Kadar z prijatlam govoriš, izgovarjaš pazno vsako besedo; ko pa Boga za odpusenje grehov in za druge gnade prosiš, si kakor na semnji, ves raztresen, lahkomisljen, truplo ne ve, kaj de duša dela i. t. d. — Koliko koristi, misliš, de ti bo taka molitev prinesla? Ali mar ne zaslužis oestro kaznovan biti?

J. Krizost.

Potrebnost molitve.

Kdor rad ne moli, pravi sv. Katarina, razterga sveto zvezo med Bogam in svojo dušo. Kdor molitev opusti, postane ob kratkim ali živina ali — hudoba. — Kaj pa še? kdor moliti noče, tega bodo kmalo hude strasti posvetniga živinskiga poželjenja oklenile in se v njegovo hudobno sereč peklenške pošasti vgnjezdile. — Kdor večnih resnic večkrat ne premišluje, pravi sv. Janez Gerzon, ne more brez kakiga eudeža dolgo časa kristjan ostati. Brez molitve, govori sv. Alojzi, si tudi človek lepih čednost nabratí in za večno zveličanje skerbeti ni vstani.

Isréki sv. Alfonza.

Gorjé tistim, ki zdravje bolj ljubijo, kot svetost. Nečimerni, prevzetni človek je hudičevo orodje.

Kdor dušni mir želi, mora bres razločka vse strasti iz serca izkopati.

Nikdar ne more tisti viši stopnje blažnosti doseči, katerimu ljubezin do Bogá in molitev ni mar.

Iskanje pozemeljskih reči nas zmiram bolj od Bogá loči. Svetosti vdani se čedalje bolj za večjo popolnost trudijo, se ne hlinijo in ne iščejo dopadajenja sveta.

Ljubezin neprijatlov.

Kdor te na lice udari, pomóli mu se uno, in kdor ti plajš vzame, mu tudi sakuje ne brani. Luk. 6. 29.

Vsaka kersanska čednost je žark iz svitlila solnea, ki se dobrótno po zemlji izliva: ljubezen do sovražnikov in neprijatlov pa je verh tiga se nebeska mavreca, ki viharje tolaži, in hudo vreme odvráčuje. Pa le malo jih je, de bi prav uméli besede nebeskiga Učenika: „Ljubite svoje neprijatle, dobro jim storite, kateri vas sovražijo.“ Luk. 6. 27.

Zoper svetiga Karelna Boromeja, vikšiga škofa v Milanu, se je bilo njegove dni nekaj hudodelcev zaklelo, de ga bodo umorili. Zgodi se v resnici, de eden zmed zakletih za svetim škofam ustrelí, ga zadéne, in hudo rani. Sodba hudodelnika zvé, ga ukaže vjeti, ter ga k smerti obsodi. Kaj stori ponizni in usmiljeni škof? Deželske sodnike k svoji postelji povabi, ki je bila od težke rane še kervava, in jih tako perserčno, s tolikanj milimi besedami, in tako dolgo prosi za svojiga smertniga sovražnika, de so sodnike solzé oblike, in so revnimu grešniku v resnici prizanesli. Pa ljubezen svetiga škofa s tim se ni bila dovoljna, temuč ukaže hudobnóza iz jee k sebi pripeljati, ga vzame med svoje služabnike, in po tem ga je pohlevno učil in svaril, ter z njim tako ljubeznjivo delal, de je čez kej časa namésto terdovratniga in černiga grešnika imel ojstriga spokornika, ki je poslednjič v samostanskim ali klosterskim oblacilu svoje pobožno in zlo spodbudljivo življenje sklenil.

Varujte se kletvine in deržite post!

Sedanji sv. Oče papež Pij IX. so na svetih tréh Kraljev dan 1847 v Rimu v cerkvi sv. Andreja imeli kratko pridigo. To je redka reč, zakaj od Benedikta XIV., ki so sv. cerkev vladali od leta 1740 do 1758 je bilo sedem papežev od sedajnjiga, in ni nobeden pridigoval. Kaj so koli sv. Oče pridigovali? Tožili so, kako močno jih očetovsko sereč boli, de se tolikrat s tako gerdo kletvinjo in rotnjem božjimu imenu nečast dela. Po tem so posvarili poslušavce zavoljo posta, ki ga brez vse vesti tako pogosto prelomljujejo, in poslednjič so vse poslušavce misjonarje naredili, to se pravi, vsakimu poslušavcu so prijazno naložili, de naj kersansko opominja, in z ljubeznijo posvari, kjerkoli bo gerdo navado kletve, ali prelomljenja posta najdel. Pisavec iz Rima, ki to pripoveduje, pravi, de se je od te pridige sv. Očeta veliko sadu nádjati, in pa, de je sam vidil možá, ki se je jokál, ko so mu od pridige sv. Očeta pripovedovali. — Bog daj, de bi te besede sv. Očeta tudi pri nas kej sadu obrodile, in de bi si sléhern dobro k sercu vzél: „Kdor kolne, svojo lastno dušo kolne.“ in „Kdor cerkve ne posluša, je očitin grešnik.“

Nejeverski in kersanski vládavec.

Še ni leto, kar se je Mulej Abderaman, marokanski cesar s svojim nasprotnikom Ab-del-Kaderjem vojskoval. Predin je Abderaman na vojsko šel, je tri sto ljudi ukazal ob glavo djati, in štiridesétim nogé in roké odsekati. Okovov, de je bilo strah, je pred njim šlo, kodar koli se je vozil. Znamnja njegoviga pota, kjer je šel, so bile sem ter tje ležeče trupla, in raztrošeni človeški udje. Pisavec od ondod je ta čas rekel: V mestu Fecu so polne ječe tacih, ki so obdolženi, de so s sovražnikom potegnili; trinog bo imel dokaj opraviti, ko cesar pride. Napada in obdolžuje pa on večidel premozne ljudi, de po tem njih denar in blagó rópa. Veliki vozovi in kamele ali veljbljudi, s tolarji in drugim blagam obloženi se pred njim tirajo, ktere je naropal. —

Tako delajo nejeverski poglavarji. Kakošín pa je razloček če permerimo uniga trinoga s svojim kersanskim cesarjem! Mnogi dobro pomnijo, koliko so naš ljubljeni cesar Ferdinand uno leto dobriga storili, ko so na Krajnském bili, in tudi lani ko so bili na štajarskim, so zapustili ubogim, ki so prosili, 3000 goldinarjev, in še 3700 goldinarjev samostanam (kloštram), špitalam, in drugim dobrim napravam. Koliko so pa verh tiga še družih dobrót po poti skazali! In če je kje kaka lakota ali druga nadloga v cesarstvu, so cesarski pervi, ki v pomoč pristopijo. Kako velika dobrota je kersansk vládar, in kako zlo smo dolžni Boga prositi, de bi nam take dajal in varoval. Jeran.

Pogoriša na Krajnském.

V šent-Vidu per Zatičini je bil na sv. Trojice nedeljo silno velik oginj, ki je 51 hiš z mnogimi drugimi poslopji vred pokončal. Cerkev in farovž sta ostala, kaplanija pa je tudi pogorela. Slišimo, de več hišnih gospodarjev ni bilo zavarovanih. Revšina je tedej grozno velika, ker jih veliko ni družiga otélo, kakor kar so na sebi iméli. Gospod fajmošter Kopecki dajejo več pogoreleam vsak dan enkrat jesti. Bog jim bo povernil. Tudi drugi Krajnci bodo s svojo pomočjo revnim bratam perstopili.

V saboto, to je, 1. dan Maliga serpana je strašín ogenj tudi v Soderšici na Dolenskim neznano veliko siromaštvo napravil. Sovražin veter je vlekél in, kakor slišimo, skorej cela vas, namreč osemdeset hiš z njih poslopjem vred, je pogorela. Le cerkev, farovž in šola in 6 kajž je ostalo. Nesreča je to silno velika; položnost in nagibov za Krajnce zadosti svoje usmiljenje in blagodarnost skazovati.

Škofijske Novice.

O binkuštih se je letas silo veliko birmancev v Ljubljani sošlo. Bilo jih je obá binkuštna praznika dva tavžent in 328 od našiga milostliviga škofa tukej birmanah. Med temi je bil tudi Karl Horung, ki je v saboto pred binkuštimi v šmartnu per Litii od luterske vere k katolški veri prestopil. Rojen je bil v štutgartu na Nemskim v letu 1782, je zdej sedlar v šmartnu, vdovec in oče 4 otrók, ki se bili že v katolški veri izrejeni.

18. dan Rožniga cveta so milostlivi knez in škof faro in tehantijo v Čirknici gospod Francu Anžlovar podelili, dozđajnimu kaplanu per dragonarskim regimentu Mavricija Barona Bojneburga od Lengsfeld.